

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

**GÜNEY-DOĞU AVRUPA
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ**

I

EDEBİYAT FAKÜLTESİ BASIMEVİ

1972

EDİRNE'DE II. MURAD'IN KURDUĞU ÜÇ KÜTÜPHANE

A. S. Ünver

Kitap ve kütüphane meraklısı Çelebi Sultan Mehmed'in oğlu Sultan II. Murad (1421-1451) Edirne'yi bir şehirci gibi kuran ince, hassas, şâir, âlim ve fâzıl ve örnek bir hükümdardır. Birinci Sultan Murad (1362-1389) Edirne'yi 1361 de Romeli fâtihi sıfatıyla birlikte Yenışehir ve Bursa'dan sonra kurduğu üçüncü pâytahttır. Yani Edirne'mizin ilk kurucusudur. Onun zamanında inşa edilen eski saraydan bir eser kalmamıştır. Halefleri : oğlu ve torunları zamanında Eski Câmî tamamlanıyor. Fakat bu günkü Edirne'nin asıl bânisi Sultan II. Murad yaptığı üç büyük eser :

Üç şerefeli câmîi ve medreseleri

Dârü'l- hadis

Muradiye Câmîi

Üç şerefeli imaretine bağlı Tahtü'l-Kale hamamı ve diğerleri

Bu meydana saray-ı cedid-i imârenin ana binaları

Bunlar hakkında tarihi bilgilerimiz çoktur. Onları burada tekrarlamayacağız. Yalnız ilk üçünde Üç Şerefeli, Dârü'l- hadis ve Muradiye Medresesinde birer kütüphane kurmuştur. Birinci Sultan Murad'ı ithafen hususî kütüphanesine âid bir eserin mevcudiyeti ile sarayında bir kitablığın mevcudiyeti inkâr olunamaz. Zira bu kitab elimizdedir¹. Oğlu Yıldırım Sultan Bayezid de ilme bigâne değildir. Ona ithaf edilmiş eserlerin mevcudiyeti bu zâtın da kitab hevesini inkâr ettirmez. Hele Yıldırım'ın oğlu Çelebi Sultan Mehmed'in 20 kadar kitabından öğrendiğimize göre sarayında hususî bir kütüphanesi var. Demek ki Osmanlı hanedanının ilk padişahlarında kütüphane kurma bir an'ane halinde devam ediyor. İkinci Sultan Murad'ın oğlu Fatih Sultan Mehmed ve oğulları İkinci Sultan Bayezid ve Cem Sultan, bunları takiben Yavuz Sultan Selim, Kanûnî Sultan Süleyman... taraflarından da bu merak azalmamış, artmıştır.

Maalesef tarihlerimiz bunları yazmaz. Biz kütüphanelerimizde metin aramağa yarayan fişlerinden kitab getirtmeyerek sıra ile 40 senedir devam eden kitablari, metin harici tetkiklerimizden bunları öğrendik. Biz burada yalnız

1 Fatih Kütüphanesi, nu. 1472.

Edirne'mizin bânisi İkinci Sultan Murad'ın kütübhaneleri, yine aynı ahvalde Sultan Selim Câmîinde bir araya getirilen kitablıkların yazmalarını karışdırırsak bu saydığımız üç yerde muhâfaza edilen kitablarda gördüğümüz ve halâ Selimiye K. 20 N. da bulunan :

«Vakf-ı Sultan Murad Han»

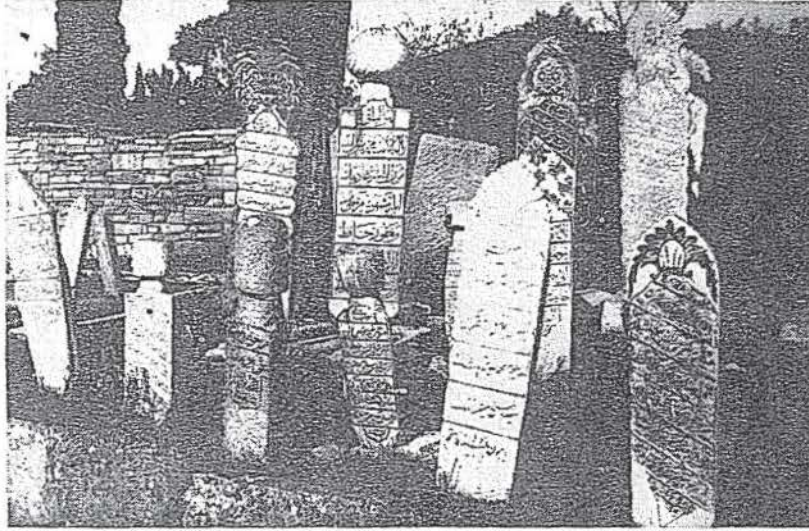
ibareli mühür bize tarihlerimizde asla yer almamış bir konuya ışık tuttu. Bu maksadla Edirne'mizin altı asırlık tarihinde en başda yer alması icâb eden bu noktayı dikkati celb etmek için kaleme aldık. Bir gün Sultan Selim Câmîinde muhafaza altında duran bu yazmalarımızın fişleri tanzim olunurken kitaplarımızın biyografilerinde mühim yeri olan mühürlerin bu gibi önemli hususiyetlerin ortaya çıkmasına yardımcı olacağı düşünülerek bir yere işaret edilerek üç yerdeki İkinci Sultan Murad kütübhanelerinin müfredâtı meyanında öğrenme talihimizi arttıracaktır.

Velhasıl Edirne'de en eski üç kütübhaneyi İkinci Sultan Murad kurmuştur. Oğlu Fatih Sultan Mehmed'in Edirne'de böyle bir kütübhanesi ile karşılaşmadık. İkinci Sultan Bayezid'in birçok vakıf kitabları var. Herhalde Edirne'de yaptırdığı medresede olmalı. Yavuz Sultan Selim'e âid yok. Kânunî'nin de bulamadık. Fakat ikinci Sultan Selim Selimiye'yi yaptırdıca câmîide de bir kütübthane açmıştır.

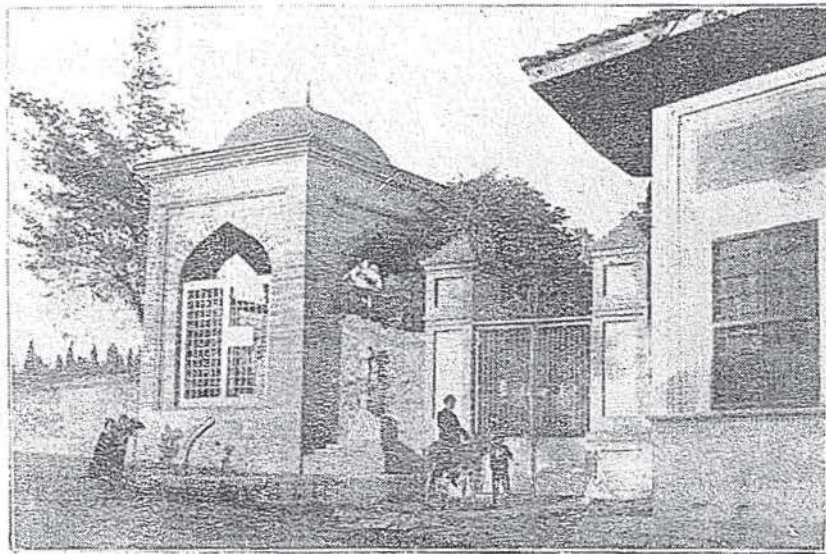
Tekkeler ve daha bazı yerlerde de kütübhaneler kurulmuş ve haricden pek çok zevât da kitab vakf etmişler. Bunlar İkinci Sultan Mahmud-ı adlı zamanında Selimiye kütübhanesinde bir araya getirilmiştir. Bunlara bakan üç cild Edirne tarihini yazan Ahmed Bâdi Efendi de söylemiyor. Bunları ancak birer birer karışdırıp mühürlerine bakmakla bu neticeyi elde edebildik. İşte bütün bunlarda öncü olarak İkinci Sultan Murad'ı görüyoruz.

II. Murad'ın mührü (Edirne, Selimiye kitaplığı, nu. 20).

Selânîk'te Türk mezarlığı.

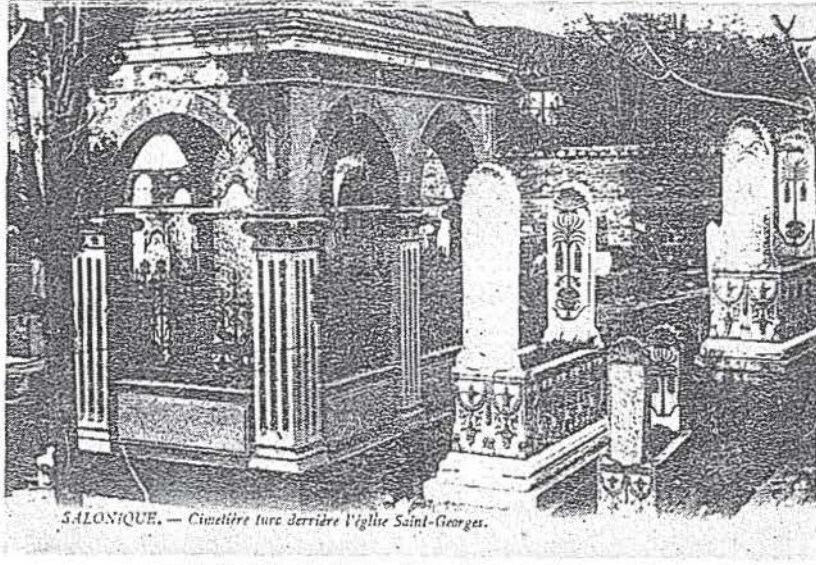
Mevlevihane'nin giriş mahallî.

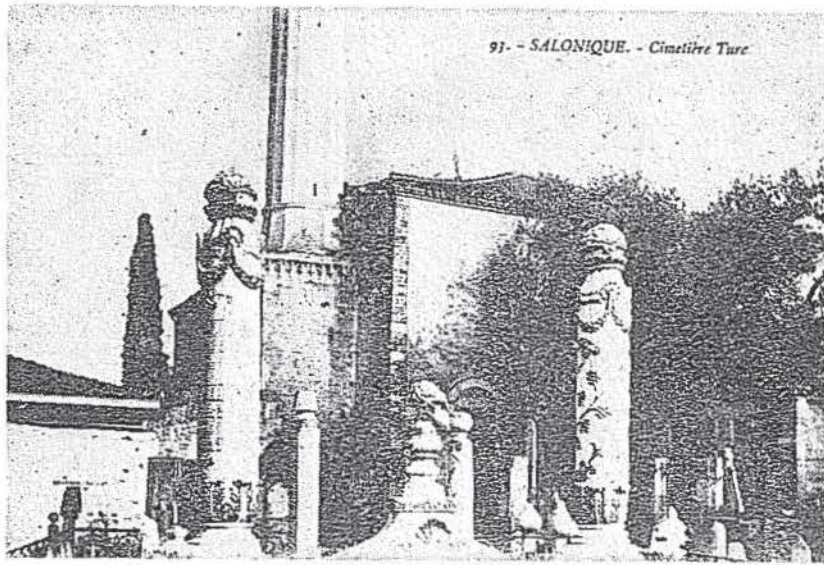
Şeyh Suyu denen kaynak.

Alaca İmaret'teki eski Türk çeşmesi.

Saint Georges kilisesi arkasındaki Türk mezarlığı.

Selânik'te Türk mezarlığı. ♣